

Priesaginių ir priešdėlinių būdvardžių rašyba

**6a klasė
2020-04-29**

Mokytoja Julita

**Daugiausia būdvardžių
padaroma su priesagomis.
Jų rašyba nėra sudėtinga,
tačiau kartais klystama,
ar vartoti **-otas, -ota** ar
-(i)uotas, -(i)uota**

Būdvardžių priesagų
–otas, -ota, -uotas, -uota
rašyba.

Šios priesagos žymi
daikto paviršiaus
ypatybę.

Jei būdvardis padarytas iš moteriškosios giminės daiktavardžio, tai turės priesagą -otas, -ota; o jei padarytas iš vyriškosios giminės – turės priesagą -uotas, -uota.

Barzdo**t**as iš barzda,
kupr**o**tas iš kupra,
šak**o**tas iš šaka.

Taukuo**t**as iš taukai,
spygli**u**o**t**as iš spygliai,
muil**u**o**t**as iš muilas.

Īsidēmēti!

pilvas – pilvotas, pilvota;

augalas – augalotas, augalota;

kreida – kreiduotas,

kreiduota;

tešla – tešluotas, tešluota;

banga – banguotas, banguota;

šerkšnas – šerkšnotas, šerkšnota

ir kt.

Patarimas: Jeigu abejoji, ar tinkamai pavartojai priesagą, taikyk analogijos dėsnį – paieškok daugiau žodžių su ta pačia priesaga (nes darybinė reikšmė grupinė). Pavyzdžiui, abejoji, ar nervingas, ar nervuotas. **Prisimink daugiau žodžių su ta pačia priesaga**
-ing-: laimingas, balsingas, darbingas,
o su priesaga **-uot-:** kampuotas,
plaukuotas, žvyruotas.

Išvada:

priesaga -ing- reiškiamos vidinės
ypatybės,

priesaga -uot- - išorės:

nervingas žmogus (ne nervuotas),
miltuoti pirštai.

Būdvardžiai su priesaga -iškas reiškia pamašumą į ką nors: **vaikiškas** dviratis, **draugiškas** poelgis.

Tačiau jei norime pasakyti veikėjo priklausymą kokiai nors kategorijai, tautybei, vartojame daiktavardžio K.:
lietuvių aktoriai (ne lietuviškieji),
mokinių koncertai (ne mokiniškieji),
studentų stovyklos (ne studentiškosios).

Būdvardžių su priešdėliais daroma gerokai mažiau nei su priesagomis. Nuoseklios priešdėlinių būdvardžių darybos (kaip prie viso pamatinio būdvardžio pridedamas priešdėlis) yra vos keli tipai:

žymi ypatybės nebuvimą su priešdėliu *ne-*:

negeras, nešvarus, nedidelis, negražus;

atskiras dažniau vartojamas atvejis su priešdėliu *pa-*: *pailgas* (tarmėse daugiau išplitęs: *pageras, papiktas*).

Priešdėlis ne- rašomas kartu.

Tačiau yra nemažai atvejų, kai ir su kokybiniais būdvardžiais **ne** yra dalelytė ir rašoma atskirai: *Šis drabužis **ne** juodas, tik tamsoje taip taip atrodo. **Su** spalvas reiškiančiais būdvardžiais, kai tik paneigiama, o ne pasakoma, kokia tai spalva, **ne** rašomas atskirai: **ne** žalias, **ne** raudonas, **ne** mėlynas ir t.t.*

Kiti tam tikrą ypatybės laipsnį
žymintys priešdėliniai būdvardžiai su
priešdėliais:

*apy-, po-, prie-: apygeris, apyjuodis,
apyaukštis, apybaltis, apygražis,
apyilgis, apyžilis, apykurtis; pominkštis,
potrumpis, poilgis, posaldis;
prieglūšis, priekurtis, priekvailis.*

Dėmesio!

**Nesupainiokit būdvardžių
priešdėlio apy- su veiksmazodžių
priešdėliu api-.**

**Palyginkit: apybaltis, apygražis
ir
apibėgti, apiplaukti.**

Įsidėmėti priešdėlinių būdvardžių
rašybos pavojus su priešdėliais:

sa- , *į-* ir *san-*:

sažiningas, samoningas, idomus,
įmantrus, idėmus, įtaigus, įtarus,
tačiau žodžiuose *san*grąžinis,
sandarus, samanotas, ypatingas,
ydingas, idealus, idėjinis, idiotiškas ir
kt. nėra priešdėlių *sa-* ir *į-*.

**Atlikite užduotį. Iš šių
daiktavardžių padarykite
būdvardžių su priesagomis:
-otas(-ota) ar -uotas(-uota):**

sparnas, pilvas, strazdana, pirštas,
vėjas, taukai, šerkšnas, banga.

Atsakymai:

sparnas – sparnuotas,

pilvas – pilvotas,

strazdana – strazdanota,

pirštas - pirštuotas,

vėjas - vėjuotas,

taukai - taukuotas,

šerkšnas – šerkšnotas,

bangas – banguota.

Parašykite priešdėlinių būdvardžių

su priešdėliais po-, apy-:

pigus, pilkas, kvailas, storas, tirštas.

Ištaisykite rašybos klaidas:

idomus, ymantrus, sažiningas,

samoningas, sąmanotas, įdingas,

įpatingas, ydealas, įdėjinis, idiotiškas.

Atsakymai:

pigus - **apypigis**,

pilkas - **popilkis**,

kvailas - **apykvailis**,

storas - **postoris**,

tirštas - **potirštis**

Ištaisytos rašybos klaidos:

idomus-įdomus, ymantrus-
įmantrus, sažiningas-sąžiningas,
samoningas-sąmoningas,
sąmanotas-samanotas, įdingas-
ydingas, įpatingas-ypatingas,
ydealus-idealus, įdėjinis-idėjinis,
įdiotiškas-idiotiškas.

Ačiū už dėmesį

